

KORT OM MARIN ARKEOLOGI OCH MARIN HISTORIA
ETT SVAR TILL ANDERS FRANZEN

Allas vår Anders Franzén besvarade i förra numret Carl Olof Cederlunds artikel i SvD och samma nummer av Medd/MAS. Det sades en hel del intressanta och beaktansvärda ting av båda. Det finns emellertid ett par saker i Anders Franzéns svar som har uppfordrat mig till någon form av gensaga.

Anders skriver: "att i Sverige kunna forska efter skepp före 1500-talet torde vara meningslöst med tanke på de magra svenska arkivlierna." Ur vilken synpunkt meningslöst? Vad AF tänker på är då ren marin historia, inte marin arkeologi.

AF har själv helt inriktat sig på den förra- men innebär det att den senare skulle vara meningslös? Det påståendet skulle kunna innebära ett totalt brott med marin arkeologi. Så illa kanske det inte är ment?

Arkeologin inriktar sig ju i första hand på just den tid då man inte har skrivna dokument. Detta betyder å andra sidan inte att den är meningslös i senare tider. Den kan göra en insats rent metodiskt, i samarbete med historievetenskapen.

De senare epoker som AF åberopar som speciellt värdefulla är trots allt sådana som vi vet ganska mycket om. Det ligger i sakens natur. Här talar AF lite mot sig själv: "att dra upp eller ens undersöka ett skepp från början av 1800-talet är ur strikt vetenskaplig synpunkt meningslöst." Änjo detta meningslöst! Ur vilken vetenskaplig synpunkt? Förmodligen därför att vi har så gott som alla tänkbara dokument(fel), ritningar(delvis fel), all annan kunskap(definitivt missvisande).

Detta är verkligen ett farligt och omotiverat påstående. Inte minst därför att det, med orygglig konsekvens, skulle kunna användas med samma rätt på Anders egen speciella epok, 1600-talet. Låt vara att, som AF påpekar, det inte fanns några ritningar på 1600-talet(vilket inte helt stämmer).

Det är ju inte i huvudsak av vetenskapliga skäl som man har plockat upp själva Vasas skrov till ytan! Det finns faktiskt andra väl motiverade och hedervärda motiv för det. Upplevelse, äventyr, levandegörande, i slutändan med direkt betydelse för forskningen. Ur föremålssynpunkt kan dessutom andra vrak mer än väl mäta sig med Vasa.

Den avgörande aspekten på skepp är ur vetenskaplig synpunkt deras representativitet. Man bör veta bra mycket om våra fartygsvrak för att våga värdera dem och plocka ut det typiska, representativa. Där finns alltså oändligt mycket att göra.

De stora örlogsskeppen representerar enskilda katastrofer, för det mesta unika tillfällen, i många fall marinhistoriska fiaskon av mer eller mindre pinsam art. De blir ur viss synpunkt inte värdelösa eller meningslösa för det. Men man skall ha klart för sig deras begränsning.

De för vår tillvaro och ekonomi representativa skeppen är onekligen handelsskepp/transportskepp, stora som små. Och de börjar bli riktigt intressanta först när vi inte alls har de historiska källor som AF efterlyser!

"Å andra sidan när det gäller medeltida och tidigare nordiska skepp var skillnaden mellan örlogs- och handelsskepp rent tekniskt ganska liten," säger Anders Franzén vidare. Just av de skäl AF tidigare framfört, vi vet för lite bl a på grund av brist på källor, är detta ett högst tvivelaktigt påstående. Det är här marinarkeologin egentligen börjar. Utan den är vi plötsligt ställda! Sen är det en annan sak att marinarkeologisk forskning har god draghjälp av Vasa och Kronan.

Christer Westerdahl